

ні, проблеми ядерної та екологічної безпеки АЕС та інших радіаційно небезпечних об'єктів. Під керівництвом Емлена Володимировича в зоні впливу Південноукраїнської АЕС в останні роки проводилися роботи з комплексного оцінювання впливу енергетичних об'єктів — Ташлицької ГАЕС та Олександрівської ГЕС — на навколишнє середовище.

Учений і педагог, Е.В. Соботович багато уваги приділяє підготовці наукових кадрів високої кваліфікації. Безпосередньо під його керівництвом підготовлено 4 доктори і більше ніж 25 кандидатів наук.

Ювіляр — лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (2000),

має почесне звання «Заслужений діяч науки Української РСР» (1986), його нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня (1997) та почесним знаком МНС України (1997) за активну діяльність у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, почесним знаком Держкомгеології за заслуги у розвідці надр України (1998), у 2007 р. — нагороджений почесною грамотою Верховної Ради України. 2005 року Е.В. Соботовича обрано іноземним членом Російської академії природничих наук.

Наукова громадськість, колеги та учні вітають Емлена Володимировича з ювілеєм, зичать йому міцного здоров'я, невичерпної працездатності та оптимізму.

80-річчя

академіка НАН України М.В. СТЕШЕНКА

28 листопада виповнилося 80 років знаному астрофізику, академіку НАН України Миколі Володимировичу Стешенку.

М.В. Стешенко народився в 1927 р. у легендарному селищі Диканька на Полтавщині. Вищу освіту здобув у Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка за фахом «фізика». У 1957 р. він прийшов працювати в Науково-дослідний інститут «Кримська астрофізична обсерваторія», де подолав шлях від молодшого наукового співробітника до директора (протягом 1987—2005 рр.). 1997 р. його обрано академіком НАН України. Нині Микола Володимирович завідує лабораторією експериментальної астрофізики НДІ «КрАО».

М.В. Стешенко — відомий астрофізик, дослідник Сонця і фахівець з оптики й те-

лескопобудування. Він виконав низку фундаментальних досліджень з фізики Сонця, вивчаючи тонкі ефекти в спостереженнях. Учений довів, що сонячні плями виникають при напруженості магнітного поля близько 1500 гс, а не 200—300 гс, як вважалося раніше. Цей результат принципово важливий для розуміння природи сонячного магнетизму і має фундаментальне значення. Уперше встановлено верхню межу для магнітного поля сонячних гранул, виявлено тонкоструктурні елементи у флокулах Сонця з напруженістю магнітного поля до 200 гс. Ці дані згодом були повністю підтверджені в дослідженнях закордонних учених і лягли в основу докторської дисертації, яку Микола Володимирович захистив у 1973 р.

Учений брав активну участь у лабораторному моделюванні процесу сонячних спа-

лахів і вивченні спектрів потужного імпульсного розряду у водні, одержавши важливі для розуміння природи сонячної активності результати. Як завідувач лабораторії експериментальної астрофізики М.В. Стешенко успішно займався космічними дослідженнями. Особливо слід відзначити важливі результати, які він отримав на основі аналізу ультрафіолетових спектрів активних областей на Сонці за допомогою орбітального сонячного телескопа станції «САЛЮТ-4».

За участю Миколи Володимировича було розроблено методи прогнозування радіаційної безпеки сонячних спалахів, які застосовували в оперативній службі під час польотів радянських космонавтів.

Ще одна сфера наукових зацікавлень М.В. Стешенка — розробки в галузі адаптивної оптики і створення оптичних систем для наземних і космічних телескопів нового покоління. Під керівництвом ученого в НДІ «КрАО» створено велику технічно оснащену лабораторію, де освоєно технологію отримання першокласних великогабаритних оптичних поверхонь, зокрема дзеркал із ситалу. Це дало можливість радикально перебудувати баштовий сонячний телескоп обсерваторії, який став одним із найбільших і найефективніших телескопів у світі.

Під науковим керівництвом Миколи Володимировича були створені найбільший орбітальний сонячний телескоп ОСТ-1, який успішно працював у 1975 р. на станції «САЛЮТ-4» в космосі; оптика першого в нашій країні багатоелементного телескопа діаметром 1,2 метра. Розроблено принципове рішення багатоелементного оптичного телескопа діаметром 25 ме-

трів. Запропоновано метод виготовлення і контролю тонких дзеркал для зоряного космічного телескопа і виготовлено оптику високої якості для найбільшого на той час у космосі телескопа діаметром 0,8 м, який успішно працював з березня 1983 р. упродовж 6 років на високоапогейному об'єкті «АСТРОН» і дав цінну наукову інформацію про ультрафіолетові спектри зірок, галактик, квазарів, комети Галлея, Наднової зірки 1987 року.

Плідну наукову діяльність М.В. Стешенко поєднує з адміністративною: протягом 26 років він був заступником директора, 17 років очолював НДІ «КрАО» і, зокрема, одну з найбільших його лабораторій. Сьогодні учений керує розробленнями космічного ультрафіолетового телескопа діаметром 1,7 метра для міжнародної високоапогейної станції «WSO-UV».

Учений має почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». За видатні наукові заслуги М.В. Стешенко нагороджений ювілейною медаллю «Національній академії наук України — 80 років» (1998), Почесною грамотою Ради з космічних досліджень Національної академії наук України «За багаторічну плідну працю в галузі наукових космічних досліджень» (2002), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України «За багаторічну плідну працю, вагомий внесок у розвиток науки України» (2002), нагрудним Знаком МОН «За наукові досягнення» (2005).

Наукова громадськість, колеги та друзі вітають Миколу Володимировича зі славним ювілеєм, зичать йому міцного здоров'я, творчої наснаги, нових успіхів у його науковому пошуці в ім'я науки та народу України.